

## Ahmet Bey Ağaoğlu'nun Gazetecilik Faaliyetleri (“Kaspi” Gazetesinde Yayımlanmış Yazılar Üzerine)

Ali Asker<sup>1</sup> 



**Sorumlu yazar/Corresponding author:**

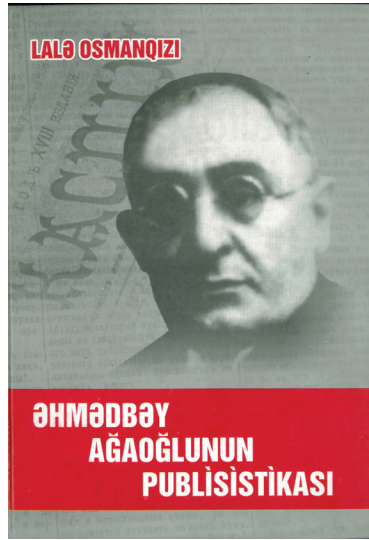
Ali Asker, (Doç. Dr.),  
Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler  
Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü,  
Karabük, Türkiye.  
E-posta: aliasker2068@gmail.com  
ORCID: 0000-0003-1801-3371

**Başvuru/Submitted:** 06.01.2020

**Kabul/Accepted:** 08.01.2020

**Online Yayın/Published Online:** 30.03.2020

**Atıf/Citation:** Asker, Ali. "Ahmet Bey Ağaoğlu'nun Gazetecilik Faaliyetleri ("Kaspi" Gazetesinde Yayımlanmış Yazılar Üzerine);", *Avrasya İncelemeleri Dergisi - Journal of Eurasian Inquiries* 9, 1 (2020): 117-119.  
<https://doi.org/10.26650/jes.2020.008>



Türk dünyasının büyük düşünce adamlarından Ahmet Bey Ağaoğlu'nun (Ağayev'in) 150. doğum yıldönümü dolayısıyla Türkiye'de ve Azerbaycan'da çok sayıda etkinlik; sempozyum, bilimsel kongre, konferans vs. düzenlenmiştir. Bu etkinlikler her ne kadar ilgili literatürün zenginleşmesine hizmet etse de yapılması gereken en büyük çalışma henüz yapılmış değildir. Bu çalışma, Ahmet Bey'in Azerbaycan (Rusya) ve Türkiye'de (Osmanlı) yaşadığı ve faaliyet gösterdiği yıllarda değişik basın organlarında yayımlanmış yüzlerce makalesinin bir araya getirilmesi, tasnif edilmesi, ayrıca tam bibliyografisinin tertip edilmesidir. Vatani Azerbaycan'da sosyalist rejimin hâkim olduğu dönemde “gerici Pantürküst ve Panislamist”, “tarihi tahrif eden”, “burjuva çıkarlarına hizmet eden”, “burjuva ideoloğu”, “felsefi idealizm ve mistizmi yayan” vs. şekilde karakterize edilen Ahmet Bey Ağaoğlu'nun faaliyetleri o dönemde hiç araştırılmamış, sadece yüzeysel ve taraflı bir şekilde değişik yayınlarda kısmen değinilmiştir.

Azerbaycan Cumhuriyeti ikinci kez bağımsızlığına kavuştuktan sonra milli edebi, kültürel ve manevi mirasının araştırılması yönünde önemli çalışmalar başlatılmış, Azerbaycan Türklerinin aydınlanma, milli terakki ve millet inşası sürecine büyük hizmetleri olan münevverlerle ilgili "iade-i itibar" adlandırabileceğimiz bir süreç başlatılmıştır. Bu bağlamda Azerbaycan Türk aydınlarının 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında yazdıkları eserler, gazete yazıları ve çeşitli makaleler ışık yüzü görmüş, eski alfabeden yeni alfabaya aktarılarak okuyucuların hizmetine sunulmuş, ayrıca söz konusu aydınların eserleri üzerine ilmî-tenkidî eserler yazılmıştır. Bu tür çalışmalar arasında akademisyen, araştırmacı yazar, Doçent Lale Hacıyeva (Osmankızı) tarafından yazılmış "Ahmet Bey Ağaoğlu'nun Gazetecilik Faaliyetleri" (Əhmədbəy Ağaoğlunun publisistikası) eseri dikkat çekmektedir. Bu çalışma, Lale Hacıyeva'nın babası, bağımsız Azerbaycan'ın ilk Cumhurbaşkanı'nın matbuat kâtibi, 20 Kasım 1991 yılında Ermeni terörünün kurbanı olmuş, vatansever ve aydın kişiliği ile halkı tarafından sevilen, münevver bir şahsiyet olarak tanınan Osman Mirzayev'in anısına ithaf edilmiştir.

Eseri Önsöz yazmış Akil Hacıyev'in tabirince Lale Hacıyeva Azerbaycan filolojisinde ilk kez Ahmet Bey Ağaoğlu'nun gazetecilik faaliyetlerini, yani 1898'den itibaren kaleme aldığı edebi görüşlerini çok boyutlu ve geniş şekilde tahlil etmiş, böylece milli basın tarihi yazımına önemli katkıda bulunmuştur.

Kitabın, Ahmet Bey Ağaoğlu'nun görüşlerinin şekillenme sürecini ele alan birinci bölümünde Ahmet Bey'in yetiştiği muhit, gazetecilik faaliyetleri, "Kaspi" gazetesinde baş muharrir ve editörlük görevleri dönemi, ayrıca yazarın Türkiye'deki hayatı ele alınmıştır. İkinci bölümde, Ahmet Bey Ağaoğlu'nun gazetecilik faaliyetleri tematik şekilde incelenmiştir. Bu bölümde Ahmet Bey'in gazetecilik faaliyetlerinin umumi karakteristiği, Çar yönetiminin uyguladığı sömürge politikasına karşı mücadele, ayrıca kadın hürriyeti meseleleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Ahmet Bey Ağaoğlu'nun milli kültürel ekseninde ele aldığı başlıca konular irdelenmiştir. Bu konular; bilim ve aydınlanma, edebî mirasa münasebet, alfabe sorunu, gazetecilik faaliyetlerindeki edebi arayışlar şeklinde tasnif edilmiştir. Kitabın "İlaveler" kısmında Ahmet Bey Ağaoğlu'nun değişik yıllarda "Kaspi" gazetesinde yazdığı makalelerden örnekler verilmiştir. Makalelerin toplam hacmi yaklaşık 220 sayfayı kapsamaktadır. Bu yazılardan; Ahmet Bey Ağaoğlu'nun "Tercüme-yi Hâl-i Acizanem" başlıklı yazı Azerbaycan Türkçesinde yazılmış olup, M. Fuzuli Cumhuriyet El Yazmaları Enstitüsü f.21, birim 403 kayıtlı arşiv belgesinden aktarılmıştır. "Vestnik Baku" gazetesinde 21 Aralık 1908 tarihinde yayımlanmış "Türk Parlamentosu ve Ahmet Rıza Bey", "Azerbaycan" (Rusça) gazetesinin 29 (16) Aralık 1918 tarihli sayısında yayımlanmış "Partisizler" adlı (bu yazı parlamento konuşmasını ihtiva etmektedir) makaleler dışındaki yazıların tümü "Kaspi" gazetesinden alınmıştır. Bu yazıların yayın yelpazesi 21 Eylül 1901'den 28 Kasım 1902 tarihleri arasındaki dönemi kapsamaktadır. Sonradan kitapçık şeklinde yayımlanmış "İslam'a Göre ve İslam'da Kadın" eseri de bu bölümde yer almaktadır. Bu Türkiye'de Hasan Ali Ediz tarafından "İslâmlıkta Kadın", İstanbul 1959 ve "İslâmiyette Kadın", Ankara 1985 adlarıyla neşredilmiştir.

Lale Hacıyeva, ayrıca 1898-1905 yıllarında "Kaspi" gazetesinde neşredilmiş 512 adet

makalenin başlık ve yayım tarihlerini liste halinde vermiştir. Eser boyunca Ahmet Ağaoğlu'nun yazarlık faaliyetleriyle ilgili tespitler büyük mütefekkirin makalelerinden yapılan alıntılarla zengindir. Fakat alıntıların Azerbaycan Türkçesinde değil, Rusça orijinal haliyle verilmesi Rus diline ileri düzeyde hâkim olmayan okuyucuların kitabı okuyup anlamalarını zorlaştırmaktadır. Kitabın tekrar baskısı sırasında bu eksikliğin ortadan kaldırılmasını temenni ediyoruz. Doçent Lale Hacıyeva'nın eseri, Türkiye Türkçesine aktarılacağı takdirde Ahmet Bey Ağaoğlu araştırmacıları açısından kayda değer bir kaynak niteliğini haiz olacaktır.

